

Christen-democraten moeten politieke moed tonen

Op grond van haar ideologische oriëntatiepunten mag juist van de christen-democratische beweging worden verwacht dat zij zich in het bijzonder inzet voor het milieu en de kwaliteit van de fysieke leefomgeving. Het milieubeleid bevindt zich in de fase waarin integratie met andere beleidssectoren vorm moet krijgen. Bij het maken van keuzen om deze integratie vorm te geven heeft de christen-democratische beweging de kans om een herkenbaar geluid te laten horen. Hiervoor is wel een flinke dosis politieke moed nodig.

Enkele jaren geleden, ten tijde van het uitkomen van het eerste Nationaal Milieubeleidsplan, werd de aantasting van het milieu als één van de belangrijkste maatschappelijke problemen gezien. Onder aanvoering van een aantal liberale ministers is het milieubeleid met grote voortvarendheid in de steigers gezet en zijn de eerste resultaten geboekt. Inmiddels is verdere realisering van de overeengekomen milieudoelstellingen in belangrijke mate afhankelijk van de vraag in hoeverre het milieu-aspect wordt geïntegreerd in keuzen die in andere sectoren gemaakt worden. Het gaat erom dat milieu integraal onderdeel wordt van besluitvorming in andere sectoren, daar moet het gebeuren. Oud-minister

Liesbeth Spies

Nijpels noemde dit het 'internaliseren van milieu', de huidige minister De Boer duidt dit aan met het begrip 'milieu-inclusief' denken.

Deze externe integratie van het milieubeleid moet plaatsvinden in een periode waarin het milieu duidelijk minder in de belangstelling staat dan enkele jaren geleden.

Het christen-democratische gedachtengoed biedt belangrijke handvatten om deze slag op een succesvolle manier te maken.

Twee christen-democratische handvatten

De kwaliteit van de leefomgeving, de zorg voor het milieu, vormt bij uitstek een onderwerp waarbij de christen-democratie een brug kan slaan tussen maatschappelijke problemen en een

vanuit ideële opvattingen ingegeven oplossing van die problemen. Het christen-democratisch gedachtengoed bevat twee pijlers die als kader kunnen dienen bij het definiëren van het probleem en het zoeken naar oplossingen: Rentmeesterschap en het appel op de eigen verantwoordelijkheid.

Nog maar kort geleden heeft het Wetenschappelijk Instituut voor het CDA hierover een bijzonder aansprekend rapport uitgebracht: 'Schepping en rentmeesterschap'. Hierin wordt een kader ontwikkeld waaraan menselijk handelen kan worden getoetst. Het vruchtdragend vermogen van de natuur is bepalend voor de maximaal toelaatbare milieubelasting. Dit komt erop neer dat schade die wordt toegebracht aan het milieu steeds binnen een generatie (circa 25 jaar) opgelost moeten kunnen worden. Je zou dit een systeem van evenwichtsbelasting kunnen noemen met als einddoel het realiseren van een duurzame samenleving. Het rapport sluit hiermee nauw aan bij de centrale doelstelling van duurzame ontwikkeling uit het Nationaal Milieubeleidsplan. Elk individu heeft een eigen verantwoordelijkheid waar het gaat om het voorkomen van aantasting van het milieu en moet daarop aangesproken worden: milieubewust handelen als algemeen aanvaard ethisch principe. Een dergelijke vergaande verinnerlijking van het milieubewustzijn is de beste voorwaarde om te komen tot een daadwerkelijk integrale afweging van belangen.

Praktische toepassing

De geschetste handvatten geven aan dat juist van de christen-democratische be-

weging een actieve inzet mag worden verwacht bij de zorg voor heilheid van de schepping. Kunnen zij ook gebruikt worden bij concrete beleidskeuzen?

Grenswaarden op maat

Om het vruchtdragend vermogen van de natuur niet ontoelaatbaar aan te laten kunnen grenswaarden worden benoemd. Per sector, per gebied of bij wijze van spreken per stof kan de maximaal toelaatbare milieubelasting worden bepaald. Op deze wijze vastgestelde milieunormen moeten kaderstellend zijn voor het menselijk handelen.

Het is een misvatting om te veronderstellen dat het benoemen van grenswaarden een puur waarde vrije, technische handeling is. De vaststelling van normen, het toetsingskader voor menselijk handelen, is uiteindelijk altijd een bestuurlijke keuze, een politieke afweging. Dit is ook goed, het vergroot de

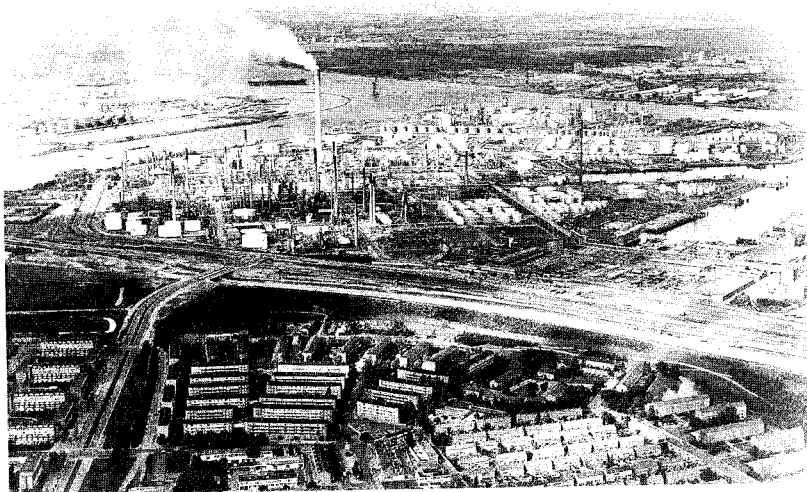

**De heffing voor
kleinverbruikers is
slechts een eerste
stap op weg naar de
ecologisering van
ons belastingstelsel.**

---

legitimiteit van de gemaakte keuzen. Het biedt bovendien de mogelijkheid voor maatwerk. Een puur technische vaststelling van grenswaarden betekent dat in natuurgebieden in bijvoorbeeld het oosten van Nederland dezelfde normen zouden gelden als in het Rijnmondgebied. Dit is een keuze die niet houdbaar is en waarvoor geen draagvlak bestaat. De maximaal toelaatbare geluidsbelasting en belasting van de lucht mag in een stedelijk of sterk geïndustrialiseerd gebied best hoger zijn dan in een natuurgebied.

Tegenstanders van de gedachte van 'grenswaarden op maat' zullen ongetwijfeld direct roepen dat dit het begin is van een glijdende schaal en dat we binnen afzienbare tijd terug zijn bij af-

De keuze voor grenswaarden met dezelfde normen voor een natuurgebied en bijvoorbeeld het Rijnmondegebied is niet houdbaar.
(foto ANP)

Dat kan echter worden vermeden door pijnlijke keuzen niet uit de weg te gaan. Op die plaatsen waar milieubelastende activiteiten op geen enkele manier in evenwicht gebracht kunnen worden met het hersteltvermogen van natuur en milieu zal ingegrepen moeten worden. Een voorbeeld waar dit op korte termijn onontkoombaar lijkt is de landbouw. Juist een christen-democratische beweging moet dergelijke keuzen durven maken. Geïnspireerd vanuit haar ideologische grondslagen kunnen dergelijke keuzen herkenbaar geargumenteed en onderbouwd worden. Ook als dit betekent dat dergelijke keuzen pijnlijk zijn voor bepaalde maatschappelijke groepen waarmee van oudsher nauwe relaties bestaan.

Technologische vernieuwing

Het formuleren van 'grenswaarden op maat' maakt het mogelijk de klassieke

tegenstelling tussen ecologie en economie te verkleinen. Het wordt hoog tijd dat we deze polariserende discussie over de schijnbare onverenigbaarheid van ecologie en economie eens en voorgoed achter ons laten.

Natuurlijk komt het voor dat economisch handelen zich niet laat verenigen met grenzen die vanuit de zorg voor heilheid van de schepping aan dat handelen gesteld moeten worden. Milieu kan echter ook buitengewoon stimulerend zijn voor de economie. Het realiseren van reductiedoelstellingen kan een belangrijke impuls geven aan technologische vernieuwing, kan de concurrentiepositie van Nederland op de langere termijn versterken. Bovendien kan, zoals onlangs ook het Wereld Natuurfonds nog heeft betoogd, het realiseren van de doelstellingen op het gebied van energiebesparing goed zijn voor de werkgelegenheid.

Ecologisering belastingstelsel

Het beginsel van de 'vervuiler betaalt' kan worden beschouwd als de doorvertaling van de eigen verantwoordelijkheid. De 'kosten' van milieubelastend handelen worden tot uitdrukking gebracht in de prijzen van goederen. Krachtig moet gestimuleerd worden dat het marktmechanisme ook op dit terrein gaat werken. Wellicht dat het instrument van verhandelbare emissierechten hieraan eveneens een bijdrage kan leveren. Een andere variant van het beginsel 'de vervuiler betaalt' is de ecologisering van het belastingstelsel. Hiermee wordt simpelweg gezegd: 'goed gedrag wordt beloond' en 'slecht gedrag wordt gestraft'. De aanstaande energicheffing kan worden beschouwd als eerste stap op weg naar een ecologisering van ons belastingstelsel. Maar nadrukkelijk nog slechts als een eerste stap: voorlopig wordt de heffing alleen aan kleinverbruikers opgelegd. Op termijn zal ook een heffing voor grootverbruikers of het loslaten van het lage tarief voor bepaalde groepen onontkoombaar zijn.

Rol van de overheid

Uitgaande van de twee pijlers uit het christen-democratisch gedachtengoed als bouwstenen voor de verdere realisatie van milieudoelstelling kan vervolgens de vraag worden gesteld wat de taak van de overheid is.

De overheid heeft in de eerste plaats de taak de kaders te stellen waarbinnen activiteiten kunnen en mogen worden uitgevoerd. De overheid moet de grenzen definiëren van wat maximaal toelaatbaar is, uitgaande van heelheid van de schepping en evenwichtsbelasting. Binnen de door de overheid gestelde kaders moet de markt aangesproken worden op de eigen verantwoordelijk-

heid en die verantwoordelijkheid ook nemen. Dit gebeurt bijvoorbeeld al in de vorm van afgesloten convenanten en het versterken van zelfregulering door het bedrijfsleven.

Indien echter de gestelde normen worden overtreden, is de overheid gehouden krachtig in te grijpen. Dit is *good governance*. Op deze manier krijgt de samenleving de overheid die ze verdient. Deze bijdrage is in hoofdzaak gericht op het nationale schaalniveau. Internationaal is het vraagstuk van heelheid van de schepping nog complexer. Deze complexiteit mag echter geen alibi zijn om niets te hoeven doen: internationale dynamiek begint met nationale initiatieven.

Ook in internationaal verband mag van de christen-democratie verwacht worden, dat ze geïnspireerd door haar uitgangspunten, een substantiële bijdrage levert aan het zoeken naar oplossingen die bijdragen aan duurzame ontwikkeling op mondiaal niveau.

In de internationale verhoudingen moet zeker de christen-democratische beweging, uitgaande ook van de zorg voor de naaste, bijvoorbeeld stimuleren dat kennis en kunde vanuit Nederland ter beschikking worden gesteld, dat milieubelastende activiteiten niet worden geëxporteerd en dat bij het beschikbaar stellen van ontwikkelingshulp milieuaspecten een integraal onderdeel vormen bij de besluitvorming. Een dergelijke opstelling draagt minimaal bij tot meer gelijkwaardigheid en daarmee tot meer stabiele verhoudingen in internationaal verband.

Liesbeth Spies is coördinator milieu bij het Inter Provinciaal Overleg.